

Osudy pracovníků československé zahraniční služby od r. 1938

Na základě původního výzkumu historických pramenů v Archivu Ministerstva zahraničních věcí, Archivu Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti, ve Státním ústředním archivu a ve Vojenském historickém archivu byla zpracována studie *Patnáctý březen 1939 a československá diplomacie*, analyzující poprvé v čs. historiografii toto období historie čs. zahraniční služby, které se od samého začátku stalo prostředkem mocenského zápasu politických stran, jak ve 2. odboji, tak v době křehkého poválečného znovuzrození demokracie a nástupu komunistického režimu v Československu.

Ze sedmdesáti čtyř přednostů zastupitelských úřadů a tiskové kanceláře v Ženevě z března 1939 bylo po 2. sv. válce přijato zpět do zahraniční služby 39 titulářů. Komunistický puč v únoru 1948 prakticky znamenal konec jejich činnosti: do té doby tři přednostové zemřeli, dvacet bylo okamžitě propuštěno (třináct z nich odešlo do exilu), v roce 1949 bylo propuštěno dalších devět, sedm zůstalo až do začátku padesátých let, z nichž poslední byl propuštěn v roce 1953. Jediný z této skupiny, který ani za komunistického režimu neztratil své vysoké postavení byl Z. Fierlinger.

Nedílnou součástí studie jsou velmi podrobné tabulky o zastupitelských úřadech *1B-5B vyslanectví 1938-1939 a 1B-4B konzuláty 1938-1939* – obsahující: *stát* (akreditace - řazeno abecedně), *válka*, rozum. přerušení, příp. nepřerušení dosavadních diplomatických styků, *of. uznání*, tzn. datum oficiální uznání, příp. konstatování o nepřerušení či potvrzení dosavadních diplomatických vztahů, *vyslanec 1945* (jméno tituláře ve funkci), *vyslanec 1948* (jméno tituláře ve funkci), *pozn.* zrušení zastupitelského úřadu, příp. datum rezignace tituláře v letech 1938-1980).

Dále se jedná o tabulky titulářů těchto zastupitelských úřadů *1A-5A vyslanci 1939-1939 a 1A-5A konzulové 1938-1939* – obsahující: *stát* (akreditace – řazeno abecedně), *jméno* (tituláře), *do 15. 3. 39* (zrušení, příp. zda nedošlo k ratifikaci), *po 15. 3. 39* (konstatování o předání či nepředání zastupitelského úřadu), *válka* (stručný výčet činnosti tituláře za 2. světové války), *1945* (stručná charakteristika poválečné činnosti do r. 1948), *disc.*, konstatování, zda bylo zahájeno disciplinární řízení, včetně výsledku šetření).

Dosud nezpracované biografie titulářů obsahuje příloha *Biografie vyslanců, konzulů a významných pracovníků MZV* pověřených správou zastupitelských úřadů v r. 1938 a také ministerských úředníků, kteří v tomto roce sehráli významnou roli v dějinách Ministerstva zahraničních věcí. Rok 1938, jako kritérium výběru souboru životopisů titulářů, byl zvolen proto, že v dějinách Ministerstva zahraničních věcí v předválečných letech znamená moment zlomu, či výrazné změny. Dokumentuje přitom situaci, kdy ještě byla zachována personální struktura tak, jak se vytvořila v době trvání první republiky a zároveň zrcadlí a předznamenává změny, které nastaly po Mnichově. Pokud se v jednom úřadě vystřídali za rok dva (či více) tituláři, jsou uvedeny jejich životopisy nebo základní data. Obecné životopisy obsahují vedle základních biografických dat i fakta, důležitá pro profesní zařazení - proto je část biografii věnována činnosti před nástupem na Ministerstvo zahraničních věcí. Jsou zde též uváděny údaje, týkající se událostí kolem 15. 3. 1939, činnosti titulářů za 2. světové války a v letech 1945-1948. Rozsah biografických hesel je pak dán jak množstvím údajů k té které osobnosti náležejících, tak i historických

pramenů, jež se nám podařilo shromáždit. U některých významných diplomatů je uvedena v oddílu **Literární a publikační činnost** výběrová bibliografie jejich děl, výběrově jsou též uváděny i údaje z nejnovější odborné i publicistické literatury. Čistě profesní stránce životopisu je věnován zvláštní oddíl - **Služební postup MZV**, kde je podle osobních výkazů uváděno jmenování, udělování titulů, postup do hodnostních tříd. Data jsou řazena chronologicky. Pokud se v osobním výkazu neuvádí datum platnosti převzetí úřadu, uvádíme datum prezidentského dekretu. Zkratky použité v oddílu **Služební postup MZV**, jsou převzaty z osobních výkazů úředníků Ministerstva zahraničních věcí a jsou uvedeny v **Seznamu zkratk** v poznámce **.

Základem pro zpracování tabulek a biografií byly fondy Archivu Ministerstva zahraničních věcí (dále jen AMZV), zejména Personálie - osobní výkazy zaměstnanců a seznamy zaměstnanců. Data pak byla doplněna poznatky, získanými výzkumem v Archivu Ministerstva vnitra (dále jen AMV). Data, která byla získána jinde než v AMZV jsou opatřena příslušnými odkazy, u dat AMZV odkazy neuvádíme.